

آزمون مدل ارتقای امنیت اجتماعی توسط نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

شهناز مصیب زاده^۱ | زهره میرحسینی^۲ | زهرا ابادری، نجلا حریری^۳

۱. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال shabnam_lib@yahoo.com

۲. دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال (نویسنده مسئول)، zmirhosseini@yahoo.com

۳. دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال abazari391@yahoo.com

۴. استاد گروه علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران nadjlahariri@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۸/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۷

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر این بود که عوامل ارتقای امنیت اجتماعی مورد تأیید خبرگان را با استفاده از نظر کتابداران و کارشناسان نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در قالب مدل ارائه دهد، و برآزش آن را با شاخص‌های آماری مناسب بررسی نماید.

روش پژوهش: پژوهش از نظر هدف کاربردی بوده و از روش پیمایشی-تحلیلی استفاده کرده است. جامعه پژوهش شامل مدیران کتابخانه‌های عمومی نهاد و کارشناسان ادارات کل استان‌ها بود که حجم نمونه برای آن ۴۲۸ نفر تعیین شد. ابزار مورد استفاده پرسشنامه تحقیق مصیب زاده، میرحسینی، ابادری، حریری (۱۳۹۸) بود که مورد تأیید ۵۰ تن از خبرگان در زمینه کتابداری و امنیت اجتماعی قرار گرفته است. پایایی پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ محاسبه شد. در نهایت با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری اهمیت عوامل مؤثر مورد بررسی قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آموس^۱ استفاده شد.

یافته‌ها: در مدل نهایی بر اساس نظرات کارشناسان و مسئولان کتابخانه‌ها، مؤلفه‌های تأثیرگذار بر ارتقای امنیت اجتماعی شامل چهار مؤلفه اصلی «امنیت و سرمایه اجتماعی»، «فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی»، «غنی‌سازی اوقات فراغت» و «ترویج خواندن» بود که با آزمون فرضیه‌های تحقیق تأیید شده و می‌تواند تأثیر معناداری بر امنیت اجتماعی داشته باشند.

نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که کتابخانه‌های عمومی به عنوان مؤسسه‌ای اجتماعی می‌توانند در راستای ارتقای امنیت اجتماعی جامعه گام‌های مؤثری بردارند. مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های شناسایی شده حاصل از این پژوهش در قالب مدل می‌تواند توسط مسئولان و دست‌اندرکاران کتابخانه‌های عمومی به عنوان ابزاری در جهت برنامه‌ریزی برای ارتقای امنیت اجتماعی استفاده شود.

واژه‌های کلیدی: امنیت اجتماعی، کتابخانه‌های عمومی، مدل‌سازی، کتابداران، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور

^۱ Amos

مقدمه

از آنجا که مفهوم امنیت اجتماعی در دنیای امروز اهمیت دارد و شهروندان بر پایه امنیت است که می‌توانند به فعالیت‌های روزانه بپردازند، لازم است درباره نهادهای اجتماعی که می‌توانند در خصوص امنیت اجتماعی تأثیر گذار باشند تحقیقاتی صورت بگیرد. به ویژه که در دنیای متغیر و عجیب با فناوری‌های اطلاعاتی نیاز به انواع سواد برای شهروندان ضروری می‌نماید مانند سواد دیجیتال و سواد رسانه‌ای تا مورد سوء استفاده قرار نگیرند.

مفهوم امنیت اجتماعی به مفهوم فنی کلمه برای اولین بار در سال ۱۹۹۳، توسط اندیشمندانی چون باری بوزان^۱، آل ویور^۲ و لمیتر^۳ تحت عنوان مکتب کپنهاگ مطرح گردید. این طرح به خاطر تهدیداتی مطرح شد که هویت گروه‌ها را در معرض خطر قرار داده بودند. بدین معنا که از یک سو با رشد فناوری‌های نوین و مجتمع‌های صنعتی، هویت بعضی گروه‌ها تحت تأثیر هویت‌های مسلم قرار می‌گرفت و از سوی دیگر با گسترش مهاجرت از کشورهای فقیر و جهان سوم به کشورهای صنعتی و پیشرفته، نوعی آشفتگی و آنومی در تمایزهای هویتی پدیدار می‌گردید. (رسولی و صالحی، ۱۳۸۹).

به عقیده بوزان جوامع درباره مقوله "هویت" بسیار اساسی برخورد می‌کنند، او استدلال می‌کند که مقوله کلیدی جامعه هویت است. یعنی آن دسته از عقاید و اعمالی که افراد را به عنوان اعضای جامعه خاص معرفی و باز می‌شناساند (بنی فاطمه و سلیمی، ۱۳۹۰).

ویور عقیده دارد که هویت، جامعه و امنیت ارتباط نزدیکی با هم دارند و خاطر نشان می‌کند که جامعه امنیت هویتش را جستجو می‌کند. جامعه باید قادر باشد اختلالات هویتش را حل نماید و اعضای جامعه باید نسبت به چیزهایی که هویتشان را تهدید می‌کند احساس مسئولیت نموده و آن‌ها را تنها به دولت واگذار نمایند (نویدنی، ۱۳۸۲).

رابرت ماندل^۴ در کتاب معروف خویش به نام "چهره متغیر امنیت ملی" از بعد سیاسی - فرهنگی امنیت ملی صحبت می‌کند و آن را از جمله ابعادی می‌داند که کمتر از سایر موارد به آن پرداخته شده است. هدف امنیتی در این بعد عبارت است از: حفظ مشروعیت سیاسی و هویت فرهنگی از طریق وارد کردن توده‌ها به فرایند سیاست‌گذاری. چنانکه ملاحظه می‌گردد امنیت سیاسی - فرهنگی ماندل، همان امنیت اجتماعی است که با تأمین آزادی و به کارگیری مکانیزم‌های سازگاری از ایجاد اختلاف میان گروه‌ها جلوگیری نموده و شرایط امن را برای آنان در کنار یکدیگر تضمین می‌نماید (بنی فاطمه و سلیمی، ۱۳۹۰).

باتوجه به بروز بحران‌های اجتماعی مانند رکود اقتصادی و بیکاری بدیهی است که امکان رشد بزهکاری وجود دارد و امنیت اجتماعی می‌تواند به مخاطره بیفتد، لذا لازم است تدابیر پیشگیرانه توسط نهادهای اجتماعی که در حوزه عمومی فعالیت دارند در نظر گرفته شود.

تدابیر پیشگیرانه عمدتاً با روش‌های نرم مانند اعمال سیاست‌های آموزشی، تبلیغی، فرهنگ‌سازی و نظایر آن انجام می‌گیرد، در حالی که اقدامات واکنشی عموماً با روش‌های سخت و گاه خشونت‌بار اعمال می‌شود. بنابراین اعمال تدابیر پیشگیرانه بیشتر از روش‌های واکنشی و کیفری مورد توجه و پذیرش شهروندان و همکاری آنان قرار می‌گیرد (فتحی و حاتمی‌ورزنه، ۱۳۹۱). علیرغم تلاش وافر متصدیان نظام حقوق کیفری ایران اعم از اعضای مجلس شورای اسلامی که عهده‌دار تصویب قوانین هستند و مراجع انتظامی که عهده‌دار تعقیب جرائم می‌باشند؛ یا مراجع قضایی که وظیفه رسیدگی به دعاوی را به عهده دارند هنوز نتوانسته‌ایم در سایه‌ی مقررات و ساز و کارهای قانونی امنیت اجتماعی را به طور کامل ایجاد نماییم (اسکندری، هاشمی، شراهی چرانی و سلیمانی، ۱۳۹۵).

برای تبیین نظری نقش کتابخانه‌های عمومی در افزایش امنیت اجتماعی، از دو جنبه نقش کتابخانه‌های عمومی در افزایش آگاهی افراد جامعه و همچنین نقش آنها در افزایش سرمایه اجتماعی مثبت در جامعه استفاده شده است. از این رو برای جنبه

1. Barry Buzan

2. Ole Weaver

3. Lemaiter

4. Mundell

سرمایه فرهنگی هستند که بر روابط اجتماعی و ساختی شبکه پویا و کارآمد اجتماعی تأثیر می‌گذارند. صورت دیگر سرمایه فرهنگی خود را بیشتر در عادات و نگرش‌های افراد جامعه نمایان می‌سازد. در این معنا سرمایه فرهنگی، تمایلات، عادات و نگرش‌هایی را دربرمی‌گیرد که استعداد استفاده از شرایط و توانایی‌های بالقوه را به افراد می‌دهد تا بر وجوه شناختی و معرفتی خود بیفزایند. تمام مهارت‌ها و آمادگی‌هایی را که می‌توان در محیط خانه و مدرسه به کودکان آموخت، مثل احساس مفید بودن، توانایی ابراز وجود و اظهار نظر و مهارت‌های دیگر از این دسته‌اند (رضوانی گیل کلایی، ۱۳۸۹، ۱۸).

از آنجا که جوامع امروزی با چالش‌های گوناگونی روبرو هستند و چالش‌های اجتماعی گسترده هستند، می‌توان از شبکه کتابخانه‌های عمومی و مجموعه‌های موجود در آنها برای غلبه بر برخی از این چالش‌ها استفاده کرد و با پر کردن اوقات فراغت به نحو مطلوب به ویژه برای کودکان و نوجوانان راه‌های غلبه بر مشکلات زندگی را از طریق مطالعه رفع نمود.

از وظایف کتابخانه‌های عمومی، «غنی‌سازی اوقات فراغت» افراد جامعه می‌باشد. کتابخانه‌های عمومی یک دنیای باز برای یادگیری و اوقات فراغت برای تمامی گروه‌های سنی می‌باشند (بالاپانیدو^۳، ۲۰۱۵، ۸). افراد جوان از کتابخانه‌های عمومی به عنوان شروع بعد از مدرسه برای مطالعه، استفاده از کامپیوتر، ارتباط با افراد دیگر و برنامه‌های خاص دیگر استفاده می‌کنند. کتابخانه عمومی به دلیل دربرداشتن تنوع وسیعی از موضوعات و منابع، می‌تواند بهترین محل برای گذراندن اوقات فراغت کسانی باشد که بدون داشتن هدف خاصی، تنها به منظور گذراندن وقت اضافی خود به کتابخانه می‌روند. بنابراین کتابخانه عمومی محل گذراندن سالم و پربار اوقات فراغت است.

بنا بر نظریات دانشمندانی همچون گیدنز، جانسون، پارسونز، بوردیو و همچنین تحقیقات مختلفی که در رابطه با ارتباط سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی صورت گرفته است (بهزاد، ۱۳۸۱؛ چلبی و مبارکی، ۱۳۸۴؛ نادری، جاهد و شیرزاده، ۱۳۸۸؛ دلاور و جهانتاب؛ نیازی، شفائی فر و شادفر، ۱۳۹۰؛ ذاکری هامانه، افشانی

افزایش آگاهی از نظریه "حوزه عمومی"، و برای جنبه دیگر از نظریه "سرمایه اجتماعی" و "سرمایه فرهنگی" استفاده شده است. یورگن هابرماس^۱ نظریه پرداز آلمانی نظریه‌ای تحت عنوان نظریه "حوزه عمومی" دارد. او می‌گوید که انسان‌ها می‌توانند تردیدها و اختلافات خود در روابط عادی و اجتماعی را در حوزه عمومی نه از طریق سحر، جادو، دعا، استغاثه، قهر و خشونت، چاقو یا سلاح گرم بلکه بگونه‌ای هنجاری از طریق بحث آزاد، مذاکره و استدلال حل و فصل کنند. از سوی دیگر مشارکت‌کنندگان در این قبیل مباحث آزاد باید از حق به زیر سؤال بردن نقطه نظرات طرف مقابل خود برخوردار باشند. بدین ترتیب بحث و استدلال آنان صورت تأملی و تفکری به خود یافته و به دنبال آن زمینه نقد عقلانی نیز راه خود را به درون کنش متقابل اجتماعی باز می‌کند. اجماع و توافقی که بدین طریق حاصل می‌گردد ایمان و تعهد محکمی به بار می‌آورد (نوذری، ۱۳۸۱، ۴۱). اطلاعات، هسته مرکزی این حوزه عمومی است. روحیه خدمات عمومی را می‌توان همچون نگرشی قلمداد کرد که حداقل در حوزه اطلاعاتی، متعهد به ارائه بی‌طرفانه و منصفانه اطلاعات و دانش به حداکثر ممکن مردم و بدون توجه به توانایی‌های آنها در پرداخت پول است و جهت‌گیری آن دقیقاً به سمت و سویی است که برای انجام وظیفه کارآمد حوزه عمومی حیاتی است (ویستر، ۱۳۸۲).

بنا بر تعریف پیر بوردیو^۲: "سرمایه اجتماعی، مجموعه‌ای از منابع بالفعل یا بالقوه است که با مالکیت یک شبکه بادوام از روابط کم و بیش نهادینه شده از آشنایی و شناخت متقابل و دوجانبه، پیوند یافته است. به عبارت دیگر، عضویت در یک گروه، هر یک از اعضایش را از پشتیبانی سرمایه اجتماعی برخوردار می‌سازد؛ صلاحیتی که آنان را سزاوار "اعتبار" به معانی مختلف کلمه می‌کند (موسوی و علی‌پور، ۱۳۹۱).

یکی دیگر از مفاهیم نزدیک به سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی است که امروزه ما به عنوان کالاهای فرهنگ می‌شناسیم مانند کتاب‌ها، مجلات، فیلم‌ها، تاتر و... این کالاها صورتی از

1. Jürgen Habermas

2. Pierre Bourdieu

3. Balapanidou

وظایف، رعایت وقت‌شناسی، اطاعت و پیروی از آیین‌نامه داخلی انجمن، اخلاق کتابدار و وجود نگرش مشتری‌محوری) و همچنین امکانات کتابخانه‌های عمومی (ارائه فناوری‌های نوین، وجود امکانات رفاهی، استفاده از فیلترهای اطلاعاتی و ...) می‌توانند در امنیت اجتماعی کاربران نقش موثری داشته باشند. عطایی کردیانی (۱۳۹۶) امکان‌سنجی و اولویت‌بندی خدمات قابل ارائه در کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد در جهت کاهش مشکلات زناشویی را بررسی کرده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که از دیدگاه صاحب‌نظران و مراجعان، میان اولویت ارائه خدمات به منظور کاهش مشکلات زناشویی در پنج مقوله خدمات آموزشی، خدمات اطلاع‌رسانی، خدمات مشاوره‌ای، خدمات مرتبط با منابع و خدمات جنبی تفاوت معناداری وجود داشت، به طوری که خدمات آموزشی در بالاترین و خدمات اطلاع‌رسانی در پایین‌ترین اولویت قرار گرفت. همچنین از دیدگاه کتابداران و کارکنان ستادی، امکان ارائه خدمات ذکر شده کمتر از حد مطلوب بود. مصیب زاده، میرحسینی، ابادری و حریری (۱۳۹۸) در تحقیقی تحت عنوان "شناسایی نقش کتابخانه‌های عمومی در راستای امنیت اجتماعی از طریق تکنیک دلفی" به مؤلفه‌های مورد اتفاق نظر پنل خبرگان دست یافتند که شامل شناسایی نیازهای آموزشی، تهیه مواد و منابع آموزشی، خدمات سیار، غنی‌سازی اوقات فراغت، فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی، و امنیت و سرمایه اجتماعی بوده است.

آبو^۱، آدونسن^۲ و وارهم^۳ (۲۰۱۰) در تحقیقی که با عنوان "چگونه کتابخانه‌های عمومی به عنوان محل‌های ملاقات فعالیت می‌کنند؟ برنامه‌های پیشرفت جوانی برای نوجوانان" انجام داده‌اند، شش محل را برای ملاقات افراد مشخص کرده‌اند که از میان آنان، کتابخانه را به عنوان مکانی برای ملاقات افراد متنوع، مکانی برای ملحق شدن برای فعالیت با دوستان و همکلاسان، و به عنوان مکانی برای ملاقات‌های ضروری معرفی کرده‌اند که نقش اساسی را برای شهروندان برای فعال بودن در اجتماع با وجود تفاوت‌های اجتماعی و اقتصادی بر عهده دارند. کتابخانه عمومی

و عسکری ندوشن، ۱۳۹۱؛ بحری‌پور و ذوالفقاری، ۱۳۹۲؛ پیلتن و برومند؛ علیپور انوریان و محمدی‌نسب، ۱۳۹۳؛ ابراهیم‌پور و علمی، ۱۳۹۴) این دو مقوله ارتباط مستقیم با یکدیگر دارند. به طوری که هر چه سرمایه اجتماعی مثبت در جامعه افزایش یابد، به همان اندازه میزان جرم و جنایت در جامعه کاهش یافته و امنیت اجتماعی ارتقا می‌یابد.

بنابر این به نظر می‌رسد کتابخانه‌های عمومی با توجه به نقش مهمی که در جهت آموزش مداوم و غیررسمی و پرکردن اوقات فراغت شهروندان دارند، می‌توانند تأثیر زیادی در جهت ارتقای امنیت اجتماعی داشته باشند. ضرورت این تحقیق بدان جهت است که به نقش کتابخانه‌های عمومی به عنوان نهادی اجتماعی-فرهنگی می‌پردازد که می‌تواند مؤثر در ارتقای امنیت اجتماعی باشند.

پیشینه‌های مرتبط در ایران و خارج از ایران به صورت زیر بیان می‌شود

ابراهیمی و علی‌پور نجمی (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی نقش کتابخانه‌های عمومی در ایجاد و ارتقای اعتماد اجتماعی پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که کتابخانه‌های عمومی مورد مطالعه می‌توانند از طریق ایجاد حس برابری، برقراری تعامل اجتماعی بین اعضا و کارکنان و ارائه خدمات کتابخانه‌ای بهتر به مراجعان، به عنوان ایجادکننده و ارتقادهنده اعتماد اجتماعی در جامعه ایفای نقش کنند. کتابخانه عمومی به عنوان یک نهاد اجتماعی خدمت‌رسان، در صورتی که خدمات مورد انتظار افراد جامعه را فراهم کند، می‌تواند اعتماد مردم را جلب نموده، و به عنوان مرکز اجتماع محلی و محل ملاقات‌های رسمی و غیر رسمی شهروندان مطرح شود. فال سلیمان، غلامی و احمدی (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی و شناخت دیدگاه مسئولان و کارکنان کتابخانه‌های عمومی شهر بیرجند نسبت به مسئله کتابخانه و نقش آن در امنیت اجتماعی کاربران پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که نقش کتابخانه‌های عمومی (تقویت هنجارهای ارزشی و بومی، کاهش جرم و جنایت، نظم و نظافت، ایجاد همدلی و اعتماد اجتماعی و شناخت وظایف فرد در قبال خانواده)، رفتار کارکنان (رعایت صداقت و درستی در انجام

1. Aubo

2. Audunson

3. Varheim

می‌دارد که نقش کتابخانه‌های عمومی در تأمین اطلاعاتی که به شهروندان اجازه دهد تا تصمیمات آگاهانه‌ای بگیرند، غیر قابل انکار است. میلر^۵ (۲۰۱۴) تحقیقی با عنوان "مطالعه تطبیقی کتابخانه‌های عمومی در ادینبورگ و کوپنهاگ و پتانسیل آن‌ها برای ایجاد سرمایه اجتماعی" انجام داد. در این تحقیق دو کتابخانه شهر ادینبورگ در اسکاتلند و کتابخانه کوپنهاگ در دانمارک به صورت یک مطالعه تطبیقی مقایسه شد. یافته‌ها نشان داد که کارکنان کتابخانه در ادینبورگ و کوپنهاگ فعالانه در ایجاد سرمایه اجتماعی به طرق مختلفی از قبیل تسهیل یا ساماندهی ملاقات‌ها، فراهم‌آوری یک مکان ملاقات غیررسمی، ایجاد پیوندهایی بین گروه‌ها در جامعه، ایجاد یک محیط خوشایند، و بررسی نیازهای آموزشی جامعه درگیر هستند. رانکین^۶ (۲۰۱۶) روی بعضی از چالش‌هایی که ممکن است در تهیه خدمات کتابخانه عمومی برای افراد کودک و نوجوان پیش بیاید، تحقیقی انجام داد. بر اساس تحقیق وی کتابداران مشارکت ارزشمندی را در تأمین برنامه‌هایی برای افراد جوان دارند که پیشرفت زبان، ارتباطات و مهارت‌های سواد آنان را تقویت کنند. فعالیت به همکاری واسطه‌های دیگر، کتابخانه را قادر می‌سازد که خدماتی را به طور مشخص برای جوامع محلی خودشان پیشرفت داده، ادامه دهند و کتابداران به طور موفق مشارکت‌هایی را بر اساس اهداء کتاب و مداخله به هنگام در برنامه‌های سواد انجام می‌دهند. کتابخانه نقش مهمی را در کمک به تولید سرمایه اجتماعی در سطح فردی بوسیله حمایت خانواده و فعالیت‌های مربوط به والدین دارد. ناجی^۷ (۲۰۱۷) یک مطالعه قوم‌نگاری را روی نقش کتابخانه‌های عمومی در حمایت از فعالیت‌های یادگیری مادام‌العمر انجام داد. یافته‌ها پتانسیل کتابخانه عمومی را به عنوان موسسه یادگیری مادام‌العمر از طریق: محیط یادگیری مهیج کتابخانه، تنوع در کتابخانه، تنوعی از منابع یادگیری و امکانات در دسترس همراه با همکاری با سازمان‌های دیگر در جامعه نشان داد. همچنین یافته‌ها نشان داد که کتابخانه تأثیرات اجتماعی، اقتصادی و آموزشی روی هر دوی افراد و جوامع دارد.

به عنوان یک مکان ملاقات پیچیده و منحصر بفرد، مفاهیم مهمی برای کتابداری آینده دارد. مارچاند^۱ (۲۰۱۰) در تحقیقی که روی دانش‌آموزان مدارس در ساعات بعد از مدرسه انجام داد، به این نتیجه رسید که داشتن توانایی به عنوان متخصص اطلاعاتی برای فراهم‌سازی اطلاعات به نیازهای ضروری، خیلی ارزشمند است. وی گروه بحث کتاب برای نوجوانان در کتابخانه تأسیس کرد که درباره موضوعات مهم با استفاده از اصول کتابدرمانی بحث شد و از مشاوران و کارشناسان موضوعی برای ملاقات با بچه‌ها دعوت بعمل آمد. این برنامه «خواندن با هدف»^۲ نامیده شد. در این پروژه با دانش‌آموزان صحبت‌های طولانی انجام گرفت و خدماتی برای مشکلاتی که افراد جوان با آن روبرو می‌شوند از قبیل قلدری، خودکشی، سوء مصرف مواد، و ... فراهم گردید. این پروژه خواندن با هدف است و در آن برای افراد جوان فرصت بحث کتاب‌ها با هم سن و سالانشان فراهم شد. شرم^۳ (۲۰۱۲) تحقیقی تحت عنوان «تأثیر کتابخانه‌های عمومی بر روی دانش‌آموزان و یادگیرندگان مادام‌العمر» انجام داده و به این نتیجه رسیده است که کتابخانه‌های عمومی فضاهایی را برای ملاقات دانش‌آموزان، گروه‌های علاقمند و تجارت فراهم می‌آورند و نقش موثری را در جذب مهاجران به داخل گروه‌ها فراهم می‌آورند و به عنوان مرکزی برای اشخاصی که به دنبال شغل هستند، عمل می‌کنند. کتابخانه‌های عمومی نقش موثری را در ارتباطات اجتماعی و رسمی بوسیله حمایت تمامی یادگیرندگان، صرف‌نظر از سن، سطح تحصیلات و اطلاعات جمعیت‌شناسی دیگر ایفا می‌کنند. وینسنت^۴ (۲۰۱۲) در تحقیقی که تحت عنوان «نقش کتابخانه‌های عمومی در عدالت اجتماعی» انجام داد، به این نتیجه رسید که طیف عظیمی از وظایف مختلفی که کتابخانه‌های عمومی می‌توانند به عهده بگیرند، مبهم مانده است. در نتیجه نقش کتابخانه تنها به امانت کتاب و بازدید از کتابخانه محدود شده است. وی به یکی از نقش‌های پنهان کتابخانه‌های عمومی که همان برقراری عدالت اجتماعی است، اشاره می‌کند و بیان

1. Marchand

2. Legit Lit

3. Jonathan Shrem

4. Vincent

5. Miller

6. Rankin

7. Naji

- بین مؤلفه ترویج خواندن و ارتقای امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

۲. بین زیرمؤلفه‌های تعیین شده توسط کارشناسان و مسئولان کتابخانه و ارتقای امنیت اجتماعی توسط کتابخانه‌های عمومی ایران رابطه معناداری وجود دارد.

روش پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، از نوع کاربردی و از نظر روش اجرا، از نوع پیمایشی-تحلیلی بود. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران کتابخانه‌های عمومی سراسر کشور، کارشناسان فرهنگی، کارشناسان مشارکت‌ها و کارشناسان آمار و پژوهش ادارات کل استان‌ها در سطح کشور بود. در ارتباط با جمع‌آوری داده‌ها از مسئولان کتابخانه‌های عمومی، به دلیل بزرگ بودن جامعه آماری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شد. در این مرحله از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای یک مرحله‌ای استفاده گردید، به طوری که تعداد ۱۰ استان بر اساس منطقه جغرافیایی (شمال، جنوب، شرق و غرب) از میان ۳۱ استان کشور انتخاب گردید و به دلیل پراکنده بودن نمونه مورد مطالعه در سطح کشور از روش اینترنتی (پرسشنامه آنلاین) برای گردآوری داده‌ها استفاده گردید. مدیران کتابخانه‌های عمومی در این تحقیق ۲۴۸۸ نفر بودند که با استفاده از فرمول کوکران، تعداد ۳۳۵ نفر تعیین شد. همچنین در ارتباط با جمع‌آوری داده‌ها از کارشناسان ادارات کل استان‌ها، ۹۳ نفر در سطح کشور به روش سرشماری انتخاب شدند که در کل ۴۲۸ نفر را شامل شد. ابزار مورد استفاده، پرسشنامه سازمان یافته تحقیق مصیب زاده و همکاران (۱۳۹۸) بود که با استفاده از تکنیک دلفی به تأیید ۵۰ تن از خبرگان در زمینه امنیت اجتماعی و کتابداری رسیده بود. پرسشنامه شامل (۵ سؤال جمعیت شناختی) و (۳۲ سؤال بسته) برای بررسی نظرات جامعه آماری بوده است. همچنین پایایی پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹۸ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آموس استفاده شد.

کتابخانه فرصت‌های یادگیری برابر و آزاد را به هرکسی بدون توجه به سابقه آنها پیشنهاد می‌کند. یافته‌ها آشکار ساخت که کتابخانه دستیابی به عدالت اجتماعی را فراهم ساخته و انسجام اجتماعی را تقویت می‌کند. به علاوه، کتابخانه عمومی یک نقش حیاتی را در پیشرفت سلامتی افراد و خوب‌بودن از طرق جلسات کتاب‌درمانی پیشنهاد می‌کند. یافته‌ها همچنین نشان داد که کتابخانه، شخصیت یادگیرندگان را به عنوان افراد مستقل، متفکران انتقادی و شهروندان فعال شکل می‌دهد.

از میان تحقیقات انجام گرفته در داخل کشور تحقیق (کردپانی، ۱۳۹۶) در ارتباط نزدیک با موضوع تحقیق حاضر می‌باشد، ولی تحقیق ایشان تنها به نقش کتابخانه‌های عمومی در جهت پیشگیری از جنبه خاصی از آسیب‌های اجتماعی (مبحث مشکلات زناشویی) پرداخته است. تحقیق (فال سلیمان، غلامی و احمدی، ۱۳۹۲) نیز مرتبط با موضوع تحقیق است، اما محدود به منطقه خاصی از کشور می‌باشد. بنابراین انجام یک تحقیق جامعی که بتواند نقش کتابخانه‌های عمومی را در جهت پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و افزایش امنیت اجتماعی در سطح کشور بررسی کند، لازم می‌نماید.

چهار مؤلفه «امنیت و سرمایه اجتماعی»، «فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی»، «غنی‌سازی اوقات فراغت» و «ترویج خواندن» مؤلفه‌های تاثیرگذار بر ارتقای امنیت اجتماعی توسط کتابخانه‌های عمومی هستند. بدین ترتیب فرضیه‌های پژوهش شامل:

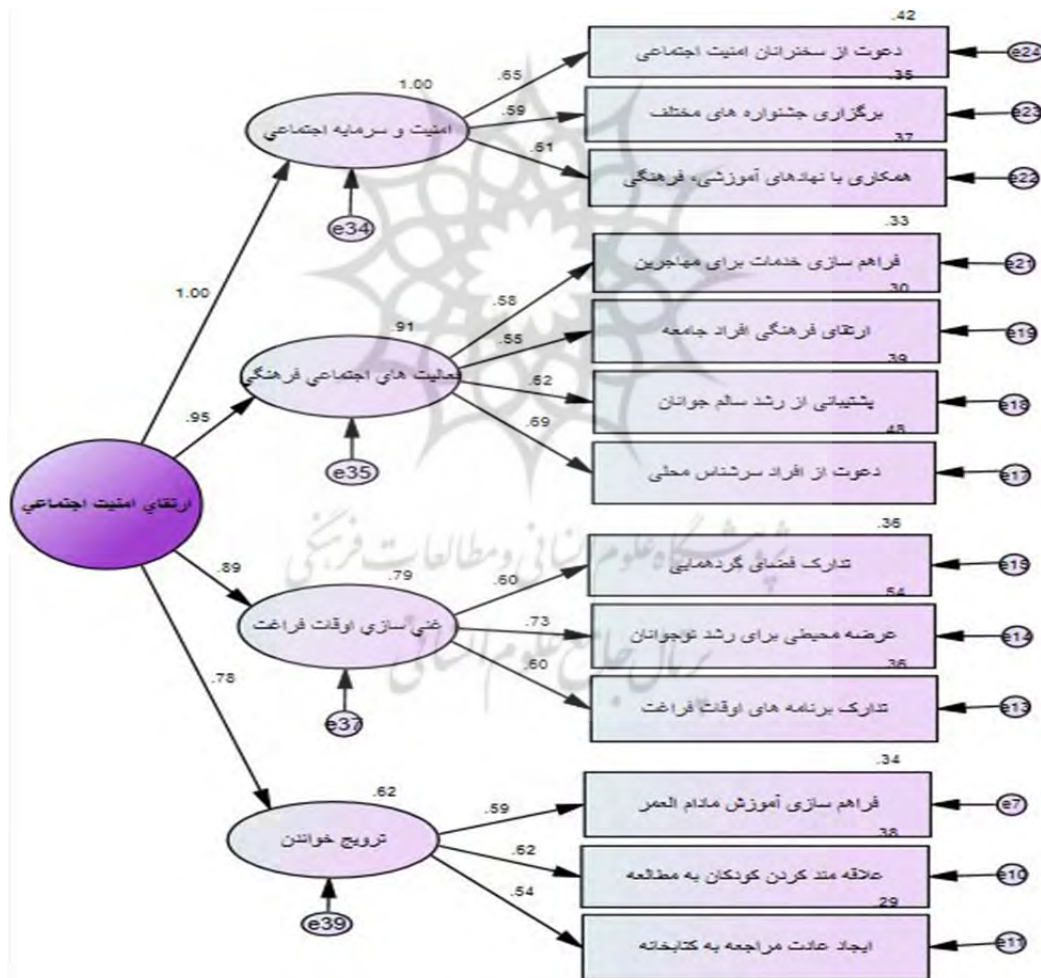
۱. بین مؤلفه‌های تعیین شده توسط کارشناسان و مسئولان کتابخانه و ارتقای امنیت اجتماعی توسط کتابخانه‌های عمومی ایران رابطه معناداری وجود دارد
- بین مؤلفه امنیت و سرمایه اجتماعی و ارتقای امنیت اجتماعی عمومی رابطه معناداری وجود دارد.
- بین مؤلفه فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی و ارتقای امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.
- بین مؤلفه غنی‌سازی اوقات فراغت و ارتقای امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

یافته‌ها

جامعه آماری برای آزمون مدل شامل کارشناسان ستادی استان‌ها و مسئولان کتابخانه‌های عمومی بود. یافته‌های توصیفی به دست آمده نشان می‌دهد که در مورد میزان تحصیلات، بیشترین میزان تحصیلات کارشناسان ستادی (۶۷/۶٪)، کارشناسی ارشد بوده و بیشترین میزان تحصیلات مسئولان کتابخانه (۴۹/۱٪)، کارشناسی بوده است. از نظر رشته تحصیلی، (۴۸/۶٪) کارشناسان ستادی در رشته کتابداری و بقیه در سایر رشته‌ها تحصیل کرده‌اند، همچنین از میان مسئولان کتابخانه (۶۹/۱٪) در رشته

کتابداری و مابقی در سایر رشته‌ها تحصیلات داشته‌اند. از جنبه سابقه کار، بیشترین میزان سابقه کار هم در میان کارشناسان ستادی (۵۲/۷٪) و هم در میان مسئولان کتابخانه (۲۸/۹٪)، سابقه کاری (۱۰-۶ سال) می‌باشد که این وضعیت در مورد کارشناسان ستادی بیشتر مشهود است، چون بیشتر از نیمی از کارشناسان سابقه کاری کمتر از ۱۰ سال دارند.

در این تحقیق، از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری به منظور تدوین الگو و آزمون فرضیه‌های پژوهش استفاده شده است.

شکل ۱. نمودار مسیر مدل ارتقای امنیت اجتماعی توسط کتابخانه‌های عمومی

تطبیقی (CFI)، شاخص برازش تاکر لوییس (TLI)، شاخص برازش هنجار شده مقتصد (PNFI)، شاخص برازش تطبیقی

برای برآورد مدل از روش حداکثر احتمال و برای برازش مدل از شاخص کای مربع بهنجار (X²/df)، شاخص برازش

مقتصد (PCFI)، ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) استفاده شد.

جدول ۱. شاخص‌های برازش در مدل نهایی

شاخص	CMIN	X2/df	CFI	TLI	PNFI	PCFI	RMSEA
مقدار بدست آمده از مدل	۰/۰۶	۲/۲۶	۰/۹۳	۰/۹۲	۰/۷۱	۰/۷۴	۰/۰۵۹
مقدار قابل قبول	>۰/۰۵	<۳	>۰/۹	>۰/۹	>۰/۵	>۰/۵	<۰/۰۸

کتابخانه‌های عمومی ایران رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه‌های پژوهش: بین مؤلفه‌های تعیین شده توسط

کارشناسان و مسئولان کتابخانه و ارتقای امنیت اجتماعی توسط

جدول ۲. آماره‌های مدل‌یابی معادلات ساختاری در مؤلفه‌های مورد بررسی

مؤلفه‌ها	مسیر	متغیر	برآورد استاندارد شده (β)	سطح معنی‌داری (p)
امنیت و سرمایه اجتماعی	<---	ارتقای امنیت اجتماعی	۱	۰/۰۰۰
فعالیت‌های اجتماعی فرهنگی	<---		۰/۹۵	۰/۰۰۰
غنی‌سازی اوقات فراغت	<---		۰/۸۹	۰/۰۰۰
ترویج خواندن	<---		۰/۷۸	۰/۰۰۰

کمترین ضریب بتا (β) مربوط به مؤلفه ترویج خواندن (β=۰/۷۸) می‌باشد. هر چقدر ضریب بتا (β) ی یک مؤلفه بالاتر باشد، به معنی این است که تأثیرش روی متغیر وابسته بیشتر است که در این تحقیق مؤلفه "امنیت و سرمایه اجتماعی" تأثیر بیشتری روی ارتقای امنیت اجتماعی توسط کتابخانه‌های عمومی دارد.

فرضیه دوم پژوهش: بین زیرمؤلفه‌های تعیین شده توسط کارشناسان و مسئولان کتابخانه و ارتقای امنیت اجتماعی توسط کتابخانه‌های عمومی ایران رابطه معناداری وجود دارد.

همانطور که جدول ۲ نشان می‌دهد، ضرایب مسیر (β) و معنی‌داری هر یک از مؤلفه‌ها (p) آورده شده است که همه آن‌ها در سطح (p<0/05) معنی‌دار می‌باشند. بنابراین می‌توان گفت همه مؤلفه‌های بررسی شده در مدل در آموزش ارتقای امنیت اجتماعی برای کتابخانه‌های عمومی تأثیر مثبت و معناداری دارند. در این جدول بیشترین ضریب بتا (β) مربوط به مؤلفه امنیت و سرمایه اجتماعی (β=۱) دومین ضریب بتا (β) مربوط به مؤلفه فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی (β=۰/۹۵)، سومین ضریب بتا (β) مربوط به مؤلفه غنی‌سازی اوقات فراغت (β=۰/۸۹) و

جدول ۳. آماره‌های مدل‌یابی معادلات ساختاری در زیرمؤلفه‌های مورد بررسی

سطح معنی‌داری (p)	برآورد استاندارد شده (β)	مؤلفه‌ها	مسیر	زیرمؤلفه‌ها
۰/۰۰۰	۰/۶۵	امنیت و سرمایه اجتماعی	<---	دعوت از سخنرانان و مجریان در ارتباط با موضوعات مرتبط با امنیت اجتماعی در محل کتابخانه
۰/۰۰۰	۰/۵۹		<---	همکاری با سازمان‌های دیگر در جهت برگزاری جشنواره‌های مختلف بر اساس مشترکات زبان، فرهنگ، آداب و رسوم، تاریخ، مذهب و ... در مناطق مختلف
۰/۰۰۰	۰/۶۱		<---	همکاری با نهادهای آموزشی، فرهنگی جهت غنی‌سازی اوقات فراغت افراد جامعه
۰/۰۰۰	۰/۵۸	فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی	<---	فراهم‌سازی خدمات برای مهاجرین و شهروندان جدید به منظور آشنا سازی آنان با فرهنگ بومی
۰/۰۰۰	۰/۵۵		<---	برگزاری جلسات، نمایشگاه‌ها، نشست‌ها و ... به منظور ارتقاء فرهنگی اجتماعی افراد جامعه
۰/۰۰۰	۰/۶۲		<---	همکاری با دیگر کارگزاران و مؤسسات اجتماعی برای پشتیبانی از تمامی جنبه‌های رشد سالم و موفق جوانان
۰/۰۰۰	۰/۶۹		<---	دعوت از نویسندگان، ورزشکاران و افراد سرشناس و مورد احترام محلی به منظور معرفی آنان به عنوان الگو برای نوجوانان و جوانان
۰/۰۰۰	۰/۶۰	غنی‌سازی اوقات فراغت	<---	تدارک فضایی برای افراد جامعه به قصد گردهمایی، اشتراک عقاید و معاشرت
۰/۰۰۰	۰/۷۳		<---	عرضه محیط برآورنده نیازهای خاص نوجوانان برای رشد فکری، هیجانی و اجتماعی آنها
۰/۰۰۰	۰/۶۰		<---	تدارک برنامه‌هایی برای اوقات فراغت تابستان کودکان و نوجوانان به منظور پر کردن اوقات فراغت آنها
۰/۰۰۰	۰/۵۹	ترویج خواندن	<---	همکاری با مدارس و سایر مؤسسات آموزشی به منظور فراهم‌سازی آموزش مادام‌العمر
۰/۰۰۰	۰/۶۲		<---	اجرای برنامه‌هایی به منظور علاقه‌مند کردن کودکان به مطالعه از سنین اولیه
۰/۰۰۰	۰/۵۴		<---	ارتباط با سازمان نهضت سوادآموزی برای ایجاد عادت به مراجعه موفق به کتابخانه و حصول موفقیت در سوادآموزی مادام‌العمر

عبارت دیگر، یافته‌های این بخش نشان می‌دهد که تمامی زیرمؤلفه‌های انتخابی، در جهت ارتقای امنیت اجتماعی توسط کتابخانه‌های عمومی می‌توانند مؤثر واقع شوند. از این رو،

همانطور که مندرجات جدول ۳ نشان می‌دهد، ضرایب مسیر (β) و معنی‌داری هر یک از آنها (p) آورده شده است. به این دلیل که برای همه آنها (p < 0/05) است که نشان‌دهنده معنی‌داری روابط زیرمؤلفه‌ها با عامل‌های مربوطه می‌باشد. به

کارشناسان موضوعی برای ملاقات با بچه‌ها دعوت بعمل می‌آورد.

برگزاری جشنواره‌های مختلف: کتابخانه‌ها در جوامع چندفرهنگی می‌توانند فعالانه از همکاری اعضا از فرهنگ‌های مختلف به وسیله رساندن افراد به هم و تأمین اطلاعات در مورد فرهنگ‌های آنان حمایت کنند. تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطی (ICT) فرهنگ‌های دیگر را به ما نزدیک خواهد ساخت و امکاناتی برای غلبه بر مرزهای فرهنگی به ما پیشنهاد خواهد داد. به عبارت دیگر، ما می‌توانیم این نکته را به عنوان یک مزیت برای کتابخانه‌های عمومی به حساب آوریم. اینترنت می‌تواند دستیابی به اطلاعات درباره فرهنگ‌های دیگر که برخلاف این ممکن نبود، را آسان سازد (لیوونن، سونوالد، پارما و پوله-کوبر^۲، ۱۹۹۸).

همکاری با نهادهای آموزشی، فرهنگی: لازم است با گروه‌ها و سازمان‌های دیگر جامعه همکاری داشته باشد. کتابخانه عمومی می‌تواند در زمینه غنی‌سازی اوقات فراغت افراد جامعه از پتانسیل و امکانات سایر سازمان‌ها بهره بگیرد. برنامه‌ریزی برای غنی‌سازی سالم اوقات فراغت جامعه با همکاری سازمان‌های دیگر هم از تکراری بودن برنامه‌ها در سازمان‌های مختلف می‌کاهد و هم با همفکری بیشتر، باعث غنی‌شدن برنامه‌های اوقات فراغت افراد جامعه می‌گردد.

مؤلفه "فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی": اهمیت کتابخانه‌های عمومی به دلیل چندگانگی نقش اجتماعی آنان در جوامعی است که این کتابخانه‌ها به اعضای آن جوامع خدمت می‌کنند. مروری بر تاریخچه کتابخانه‌های عمومی کشور در نیم قرن گذشته نشان می‌دهد که همراه با توسعه شهرنشینی و تغییر سبک زندگی ایرانیان، کتابخانه‌های عمومی نیز به عنوان باشگاه‌های اجتماعی برای گروه‌های مختلف فکری و به ویژه علاقمندان شعر و ادب عمل نموده‌اند و پایگاه و خاستگاه بسیاری از کانون‌های ادبی کشور در کتابخانه‌های عمومی شهرهای مختلف بوده است (کوئین و مکالوم، ۱۳۹۴، ۱۱). کتابخانه عمومی در انجام وظایف خود می‌تواند به عنوان نهادی جهت

می‌توان بیان کرد که زیرمؤلفه‌های استفاده شده با زیربنای نظری تحقیق تطابق قابل قبولی را نشان می‌دهند.

بحث و نتیجه‌گیری

مطابق با یافته‌های تحقیق، چهار مؤلفه «امنیت و سرمایه اجتماعی»، «فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی»، «غنی‌سازی اوقات فراغت» و «ترویج خواندن» مؤلفه‌های تاثیرگذار بر ارتقای امنیت اجتماعی توسط کتابخانه‌های عمومی هستند.

مؤلفه «امنیت و سرمایه اجتماعی»: فرگوسن^۱ (۲۰۱۲) تصدیق می‌کند که کتابخانه‌های عمومی می‌توانند در تولید سرمایه اجتماعی بوسیله فعالیت به عنوان مؤسسات قابل اعتماد و بی‌طرف مشارکت کنند (ص. ۳۱). همانطور که از تحقیقات انجام شده در این زمینه برمی‌آید، ارزش‌ها و هنجارهای مشترک ناشی از سرمایه اجتماعی می‌تواند سطح خشونت در جامعه را کاهش دهد یا پایین نگه دارد و در نتیجه از وقوع جرم و جنایت پیشگیری نماید. از بین تحقیقات انجام گرفته، تحقیق حاضر با تحقیق ابراهیمی و علی‌پور نجمی (۱۳۹۲) و تحقیق میلر (۲۰۱۴) در زمینه ایجاد سرمایه اجتماعی توسط کتابخانه‌های عمومی همخوانی دارد. همچنین رانکین (۲۰۱۶) نیز بر این عقیده است که کتابخانه نقش مهمی در کمک به تولید سرمایه اجتماعی دارد.

دعوت از سخنرانان امنیت اجتماعی: افراد می‌توانند از کارشناسان نیروی انتظامی جهت آگاه‌سازی اعضا در جهت پیشگیری از ارتکاب جرم و قربانی واقع نشدن دعوت بعمل آورند. همچنین کتابخانه‌های عمومی می‌توانند از جامعه‌شناسان و روانشناسان در این زمینه بهره بگیرند. به عنوان مثال کارشناسان مورد نظر می‌توانند در زمینه بیماری‌های روحی و نحوه حل این گونه مشکلات سخنرانی‌هایی را ارائه داده و راه‌کارهای لازم را ارائه دهند. بسیاری از افراد جامعه حتی از وجود مشکلات روحی و روانی خود آگاهی هم ندارند... این بخش از تحقیق با تحقیق مارچاند (۲۰۱۰) همخوانی داد. وی در گروه‌های بحث کتابی که برای نوجوانان در کتابخانه تشکیل می‌داد، از مشاوران و

². Iivonen, Sonnenwald, Parma, & Poole-Kober

¹. Ferguson

دعوت از افراد سرشناس محلی: افراد سرشناس می‌توانند تجربیات خود در زمینه موفق یا محبوب بودن را برای اقشار مختلف در کتابخانه و بخصوص نوجوانان و جوانان بازگو نمایند. در برخی کشورها طرحی به اجرا در می‌آید که در آن کاربران کتابخانه می‌توانند به جای کتاب، شخصی را که داوطلبانه به کتابخانه آمده انتخاب کنند و به داستانش گوش دهند که این طرح اصطلاحاً Human Library نامیده می‌شود (کاراگراگه^۲، ۲۰۱۷). این فرد حتی می‌تواند فرد ناموفقی در جامعه باشد که داوطلبانه به کتابخانه آمده تا تجربیات خود را در اختیار افراد قرار دهد. تجربیات این افراد می‌تواند به کاربران کتابخانه در جهت تکرار نمودن اشتباهات آنان در زندگی شخصی‌شان کمک نماید. آبو و همکاران (۲۰۱۰) نیز در تحقیق خود، کتابخانه را به عنوان مکانی برای ملاقات افراد مشخص کرده‌اند. آنان عقیده دارند که کتابخانه عمومی به عنوان یک مکان ملاقات پیچیده و منحصر بفرد، مفاهیم مهمی برای کتابداری آینده دارد. همچنین این جنبه از تحقیق با تحقیق شرم (۲۰۱۲) همخوانی دارد.

مؤلفه "غنی سازی اوقات فراغت": در تمام نقاط دنیا، بحث پرکردن سالم اوقات فراغت کودکان و نوجوانان بعد از فراغت از مدرسه و در فصل تابستان به دغدغه‌ای جدی برای والدین تبدیل شده است. آگنیو و پترسون^۳ (۱۹۸۹) بر این باورند که درگیر شدن در فعالیت‌های فراغتی سازمان یافته، پیوند با ارزش‌ها و هنجارهای متعارفی که برای کاهش تاثیرات منفی فشارهای اجتماعی به کار می‌روند، را تسهیل می‌کند و کنترل اجتماعی مثبت را ارتقا می‌بخشد. برعکس زمان زیادی که در فعالیت‌های سازمان نیافته و بدون نظارتی صرف می‌شود، به آشنا شدن با فرصت‌هایی می‌انجامد که در آن‌ها نوجوانان با ارزش‌ها و هنجارهای ضداجتماعی پیوند می‌خورند. این امر می‌تواند متعاقباً به بزهکاری بینجامد (نقل در خواجه‌نوری و هاشمی‌نیا، ۱۳۸۹). کتابخانه‌های عمومی با همکاری سایر نهادها می‌توانند برای پرسازی سالم اوقات فراغت افراد جامعه برنامه‌ریزی نمایند. از جمله: تأمین منابع مربوط به نیازهای آموزشی نوجوانان، تأمین

توسعه اجتماعی و پیشرفت فردی عمل کرده و نهاد مؤثر و مثبتی برای تغییر و تحول در جامعه باشد. ویسنست (۲۰۱۲) نیز در مقاله خود به یکی از نقش‌های پنهان کتابخانه‌های عمومی که همان برقراری عدالت اجتماعی است، اشاره می‌کند. همچنین ناجی (۲۰۱۷) عقیده دارد که کتابخانه دستیابی به عدالت اجتماعی را فراهم ساخته و انسجام اجتماعی را تقویت می‌کند.

فراهم‌سازی خدمات برای مهاجرین: آموزش به شهروندان خارجی مهاجر باید در خصوص آشنایی با زبان، فرهنگ، آداب و رسوم، اقلیت‌های مذهبی و ... باشد. به عنوان مثال کتابخانه می‌تواند برای مهاجرین و شهروندان جدید، کلاس آموزش زبان بومی به دلیل مهم بودن زبان در برقراری ارتباط را برگزار نماید. این جنبه از تحقیق با تحقیق شرم (۲۰۱۲) همسو می‌باشد که کتابخانه را به عنوان مکانی که مهاجران را به داخل گروه‌ها دعوت می‌کند، معرفی نمود.

ارتقای فرهنگی افراد جامعه: از جمله فعالیت‌ها در این زمینه می‌توان به نشست‌های کتابخوان عمومی و تخصصی اشاره کرد که در سال‌های اخیر در کتابخانه‌های تحت پوشش نهاد به اجرا در می‌آید. تحقیق ناجی (۲۰۱۷) نیز این جنبه از تحقیق را حمایت می‌کند. یافته‌ها در تحقیق وی نشان داد که کتابخانه شخصیت یادگیرندگان را به عنوان افراد مستقل، متفکران انتقادی و شهروندان فعال شکل می‌دهد.

پشتیبانی از رشد سالم جوانان: به عنوان یک مکان اجتماعی، افراد جوان از قشرهای مختلف می‌توانند در کتابخانه جمع شوند. بنابراین انجمن‌های دوستانه پرورش می‌یابد و علیرغم محو شدن مرزهای بین دنیای دیجیتال و فیزیکی، افراد جوان به انتخاب دنیای فیزیکی کتابخانه به عنوان مکانی برای رفتن ادامه می‌دهند. محیط کتابخانه، فضای مساعدی را ایجاد می‌کند که افراد جوان را به ماندن در کتابخانه و مطالعه سرسختانه جذب می‌کند. مجهز با مجموعه علوم، کتابخانه همچنین مکانی است که افراد جوان می‌توانند نیازهای اطلاعاتی و سرگرمی‌شان را در آن ارضاء نمایند (لین، پانگ و لوت^۱، ۲۰۱۴، ۱۱).

2. Carageragea

3. Agnew & Petersen

1. Lin, Pang & Luyt

برنامه‌هایی از قبیل پیشرفت زبان، ارتباطات و تقویت مهارت‌های سواد برای افراد کودک و نوجوان تدارک ببینند.

تدارک برنامه‌های اوقات فراغت: کتابخانه‌های عمومی می‌توانند نیرویی بر علیه جرم و جنایت بوسیله حمایت از نظم اجتماعی و ترویج ارزش‌های اخلاقی از طریق مهیا کردن فرصت‌های سرگرمی بیشتر فراهم آورند. امروزه خواندن هنوز در اولویت بالای دستور کار حکومت‌ها قرار دارد، به علت نگرانی‌هایی که سطح سواد پایین می‌تواند با مشکلاتی از قبیل رفتارهای غیر اجتماعی، بیکاری و جرم و جنایت در ارتباط باشد. کتابخانه‌ها با خدمات اصلی‌شان که به نظر می‌رسد امانت کتاب و سایر منابع باشد، هنوز یک عنصر کلیدی در بهبود موقعیت اجتماعی بوسیله فراهم کردن فرصت‌های سرگرمی بهتر دارند (هایس و موریس^۱، ۲۰۰۵، ۸۰). کتابخانه‌های عمومی با برگزاری کلاس‌های نویسندگی، جلسات نقد و بررسی کتاب، جلسات قصه‌گویی برای کودکان و کلاس‌های مهارت‌آموزی در زمینه‌های مختلف، در این زمینه فعالیت می‌کنند. آبو و همکاران (۲۰۱۰) نیز کتابخانه را به عنوان مکانی برای ملحق شدن با دوستان و همکلاسان برای افراد معرفی نمود. همچنین تحقیق مارچاند (۲۰۱۰) و شرم (۲۰۱۲) نیز این جنبه از تحقیق را حمایت می‌کند.

مؤلفه "ترویج خواندن": ترویج خواندن، عنوان طرحی است که در سال‌های اخیر از طرف نهاد کتابخانه‌های عمومی برای اجرا در کتابخانه‌های عمومی سراسر کشور پیشنهاد شده است. کتابخانه‌های عمومی سعی دارند که از طریق ابزارهای متعددی «خواندن» در بین اقشار جامعه را تقویت نمایند. فردی که می‌خواند، می‌تواند در هنگام بروز مشکلات و نابسامانی‌ها در زندگی، بر پایه اطلاعات و آگاهی کسب شده، مسیر درست را در زندگی انتخاب نماید و دچار کژروی و در نهایت خسران نشود. تحقیق حاضر از این جنبه با تحقیق مارچاند (۲۰۱۰) همسو می‌باشد که توانست از طریق اجرای طرحی با عنوان «خواندن با هدف»، فرصت بحث درباره کتاب برای نوجوانان با همسن و سالانشان را فراهم آورد تا آنان در نتیجه این طرح بتوانند بر

منابع در زمینه گذر سالم نوجوانان از کودکی به نوجوانی، تأمین منابع مفید در جهت آموزش به والدین در مورد نحوه برخورد صحیح با فرزندان در دوران نوجوانی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه‌های مختلف، برپایی کانون‌های ادبی، هنری و ... می‌باشد. تحقیق آبو و همکاران (۲۰۱۰) و شرم (۲۰۱۲) از جهت فراهم آوردن محل ملاقات برای افراد جامعه در کتابخانه، این جنبه از تحقیق را حمایت می‌کنند.

تدارک فضای گردهمایی: تدارک فضاهایی، در صورت امکان، برای برگزاری گردهمایی و کنفرانس و بحث در زمینه‌های مختلف در کتابخانه، علاوه بر معرفی کتابخانه به عنوان مرکز آموزشی و اجتماعی می‌تواند به عنوان مرکزی سالم برای گذران اوقات فراغت باشد. یکی از وظایف کتابخانه‌های عمومی، غنی‌سازی سالم اوقات فراغت می‌باشد که انتظار می‌رود به دلیل داشتن محیط سالم علمی و آموزشی، کتابخانه‌های عمومی در این زمینه پیشقدم باشند. در این زمینه می‌توان از حداقل امکانات موجود در کتابخانه استفاده نمود. تحقیق آبو و همکاران (۲۰۱۰)، این جنبه از تحقیق را حمایت می‌کند که در آن کتابخانه به عنوان مکانی برای ملاقات افراد متنوع و به عنوان مکانی برای ملاقات‌های ضروری معرفی گردیده است.

عرضه محیطی برای رشد نوجوانان: تأمین کتاب‌ها و مجله‌ها و سایر اقلام در موضوعات مختلف از قبیل رمان‌ها، قصه‌های مناسب برای سنین نوجوانی، کتاب‌های مختلف مهارت‌آموزی از قبیل مهارت‌آموزی تعمیر وسایل و ... می‌تواند علاوه بر آموزش‌های متعدد در زمینه‌های مختلف، بستر لازم برای غنی‌سازی اوقات فراغت نوجوانان را فراهم آورد. کتابخانه‌های عمومی همچنین می‌توانند به عنوان مرکزی برای اشخاصی عمل کنند که به دنبال شغل هستند. استفاده از کتابخانه برای تحقیق و کسب اطلاعاتی که به بیکاری ارتباط دارد، مردم را به صورت غیررسمی با سایر اعضای جامعه مرتبط می‌سازد. همچنین کتابخانه‌های عمومی می‌توانند با همکاری سایر سازمان‌ها از قبیل سازمان فنی و حرفه‌ای در جهت آموزش حرفه‌ها و مشاغل مختلف به افراد بیکار در جامعه استفاده نمایند. رانکین (۲۰۱۶) نیز در تحقیق خویش به این نتیجه دست یافت که کتابخانه‌ها باید

^۱. Hayes & Morris

در سطح فردی با مشارکت والدین تولید کرد و همانطور که پیش‌تر اشاره گردید افزایش سرمایه اجتماعی با ایجاد پیوندهایی بین گروه‌های اجتماعی، مانع از ارتکاب جرائم توسط آنان می‌گردد.

ایجاد عادت مراجعه به کتابخانه: ایجاد عادت مراجعه به کتابخانه می‌تواند از جنبه آموزشی برای افراد جامعه هم از طریق در اختیار داشتن منابع متعدد آموزشی و هم از طریق شرکت در برنامه‌ها و کلاس‌های متعدد آموزشی مفید واقع شود. در این زمینه حتی به قشر نوسود جامعه نیز از جهت کمک به ریشه کردن بی‌سوادی، تثبیت آموخته‌های پیشین و آموزش مسائل جدید به آنان، و در نهایت ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی در بین سوادآموزان و نوسودان تأکید می‌گردد.

در دنیای امروز از کتابخانه عمومی به عنوان نهادی اجتماعی و مرکز یادگیری یاد می‌شود که می‌تواند از جنبه‌های مختلف بر جامعه پیرامون خویش تأثیر بگذارد. این نهاد می‌تواند با همکاری سایر سازمان‌ها و مؤسسات در ساختن جامعه‌ای سالم، موفق و بانشاط نقش ارزنده‌ای را ایفا نماید و این نیازمند شهروندانی آگاه در جامعه است. کتابخانه‌های عمومی با توجه به وظایفی که در قبال جامعه دارند، می‌توانند در تربیت شهروندان آگاه و مسئول گام‌های موثری بردارند. آن‌ها می‌توانند از طریق آموزش غیررسمی، حمایت از پژوهش، غنی‌سازی اوقات فراغت افراد، تقویت سرمایه اجتماعی در جامعه، حمایت از رشد سالم نوجوانان و جوانان در دراز مدت، جامعه را به جامعه‌ای سالم تبدیل نمایند که اکثر قریب به اتفاق افراد در آن به دور از خشونت و جرم و جنایت زندگی نمایند. امید است نتایج حاصل از این تحقیق بتواند به عنوان ابزاری برای برنامه‌ریزی ارتقای امنیت اجتماعی استفاده شود.

منابع

ابراهیمی، ر؛ علی‌پور نجمی، س. (۱۳۹۲). بررسی کیفی نقش کتابخانه‌های عمومی در ایجاد و ارتقای اعتماد اجتماعی. پژوهش‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۳(۲): ۵۱ - ۷۲.

مشکلاتی که با آن روبرو می‌شوند، فائق آیند. کردیانی (۱۳۹۶) نیز در تحقیق خود به این نتیجه دست یافت که خدمات آموزشی کتابخانه‌های عمومی در جهت کاهش مشکلات زناشویی، بالاترین اولویت را دارد.

فراهم‌سازی آموزش مادام‌العمر: آموزش به پیشگیری از رفتار مجرمانه در افراد کمک می‌کند، به این دلیل که آموزش به افراد کمک می‌کند تا ظرفیت بدست آوردن یک زندگی شایسته را بدست آورند؛ و همچنین به علت اینکه، حداقل تا حدودی آموزش، هنجارهایی را که رفتار جنایی را مهار می‌کند، تقویت می‌کند (اسکولر^۱، ۲۰۰۹، ۸). از میان نهادهای مختلف که به مبحث آموزش افراد در جامعه می‌پردازند همکاری با مدارس و سایر مؤسسات آموزشی می‌تواند به کیفیت ارائه خدمات آموزشی در کتابخانه‌های عمومی بیفزاید. این بخش از تحقیق با تحقیق شرم (۲۰۱۲) همسو می‌باشد. وی در تحقیق خویش به این نکته اشاره دارد که کتابخانه‌های عمومی نقش موثری بوسیله حمایت تمامی یادگیرندگان صرفنظر از سن، سطح تحصیلات و اطلاعات جمعیت‌شناسی دیگر ایفا می‌کنند. همچنین این قسمت از تحقیق با تحقیق ناجی (۲۰۱۷) همخوانی دارد. یافته‌های تحقیق وی، کتابخانه عمومی را به عنوان موسسه یادگیری مادام‌العمر از طریق: محیط یادگیری مهیج کتابخانه، تنوع در کتابخانه، تنوعی از منابع یادگیری و امکانات در دسترس همراه با همکاری با سازمان‌های دیگر در جامعه نشان داد.

علاقمند کردن کودکان به مطالعه: فعالیت‌هایی اخیراً از سوی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در این زمینه انجام گرفته است، که برای کودکان این مرز و بوم و داشتن جامعه‌ای سالم و عاری از خشونت و جرم و جنایت در آینده تداوم آن لازم است. مارچاند (۲۰۱۰) در مقاله خود به گروه‌های بحثی به نام "خواندن با هدف" در کتابخانه اشاره کرده که به صورت عملی با اجرای چنین طرحی توانسته مانع از ارتکاب جرائم توسط دانش‌آموزان مدارس در ساعات پس از مدرسه گردد. همچنین رانکین (۲۰۱۶) نیز در تحقیق خود به این مطلب اشاره دارد که با فراهم آوردن خدماتی برای افراد کودک و نوجوان می‌توان سرمایه اجتماعی را

^۱. Schuller

- اسکندری، ا.؛ هاشمی، س.؛ شراهی جزانی، ف.؛ سلیمانی، آ. (۱۳۹۵). نقش تعلیم و تربیت در امنیت اجتماعی. تحقیقات جدید در علوم انسانی، ۳۲(۳): ۷۳-۸۱.
- بنی فاطمه، ح.؛ سلیمی، آ. (۱۳۹۰). احساس امنیت اجتماعی جوانان و عوامل اجتماعی مرتبط با آن. مطالعات جامعه شناسی، ۳(۱۲): ۵۹-۷۷.
- بهزاد، د. (۱۳۸۱). سرمایه اجتماعی بستری برای ارتقای سلامت روان. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۲(۶): ۴۳-۵۳.
- پاول، ر. (۱۳۸۹). روش‌های اساسی پژوهش برای کتابداران، (ترجمه نجلا حریری). تهران: آثار نفیس.
- خواججه‌نوری، ب.؛ هاشمی‌نیا، ف. (۱۳۸۹). رابطه اوقات فراغت و بزهکاری (نمونه مورد مطالعه: دانش آموان دبیرستانی شهر شیراز). مجله علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۷(۱): ۳۱-۵۷.
- رسولی، ر.؛ صالحی، ع. (۱۳۸۹). بررسی و تبیین عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی جوانان. فصلنامه دانش انتظامی، ۱۲(۳): ۱۶۵-۲۰۱.
- رضوانی گیل کلایی، غ. (۱۳۸۹). سرمایه اجتماعی. تهران: گوهر دانش.
- شایان‌مهر، ع. (۱۳۷۷). دایره‌المعارف تطبیقی علوم اجتماعی. تهران: کیهان.
- عطایی کردبانی، ز. (۱۳۸۹). اولویت‌بندی و امکان‌سنجی خدمات قابل ارائه در کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد در جهت کاهش آسیب اجتماعی طلاق. پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد.
- فال‌سلیمان، م.؛ غلامی، ز.؛ احمدی، ح. (۱۳۹۲). بررسی نقش کتابخانه‌های عمومی در امنیت اجتماعی کاربران (مطالعه موردی شهر بیرجند). ارائه شده در همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت، بیرجند، بازیابی شده در ۲۱ مرداد ۱۳۹۹ از www.said.ir/fa/seminar/viewpaper.aspx?ID=57
- ۱۸۰
- فتحی، ا.؛ حاتمی‌ورزنه، ا. (۱۳۹۱). رابطه بین آسیب‌های اجتماعی و امنیت اجتماعی و بررسی نقش پیشگیرانه آموزش و پرورش در پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و تقویت امنیت اجتماعی. فصلنامه دانش انتظامی زنجان، ۲(۵): ۱۲۹-۱۴۱.
- مصیب‌زاده، ش.؛ میرحسینی، ز.؛ ابادری، ز.؛ حریری، ن. (۱۳۹۸). شناسایی نقش کتابخانه‌های عمومی در راستای ارتقای امنیت اجتماعی با فراهم آوری منابع و خدمات از دیدگاه خبرگان پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۹(۲): ۶۵-۸۷.
- موسوی، م.؛ علی‌پور، پ. (۱۳۹۱). تاملی بر نظریه سرمایه اجتماعی در جامعه‌شناسی. تهران: جامعه‌شناسان.
- نوذری، ح. (۱۳۸۱). بازخوانی هابرماس. تهران: چشمه.
- نویدنیا، م. (۱۳۸۲). درآمدی بر امنیت اجتماعی. فصلنامه پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۶(۱۹): ۵۵-۷۷.
- ویستر، ف. (۱۳۸۲). نظریه‌های جامعه‌اطلاعاتی، (ترجمه مهدی داودی). تهران: وزارت امور خارجه.
- Aubo, S.; Audunson, R.; Varheim, A. (2010). *How do public libraries function as meeting places?* Library & Information Science Research, 32 (1): 16-26.
- Balapanidou, A. (2015). *The challenging role of public libraries as providers of lifelong learning opportunities for personal and social skills development.* International Journal of Teaching and Education, 3(2): 1-15.
- Carageragea, V. M. (2017). *Human library facilitation guide [Web log comment]*. Retrieved 2019, Feb. 27, from http://www.erasmusplus.Ro/library/files/ghiduri_connector.
- Ferguson, S. (2012). *Are public libraries developers of social security? A review of their contribution and attempts to demonstrate it.* The Australian Library Journal, 61(1): 22-33.
- Hayes, E.; Morris, A. (2005). *Leisure role of public libraries: A historical perspective.* Journal of Librarianship and Information Science, 37(2): 75-81.
- Lin, H.; Pang, N.; Luyt, B. (2014). *Is the library a third place for young people?* Journal of Librarianship and Information Science, 1-12, Retrieved 2019, May 27, from <http://lis.sagepub.com/content/early/2014/04/22/0961000614532303>.
- Iivonen, M.; Sonnenwald, D. H.; Parma, M.; Poole-Kober, E. (1998, August). *Analyzing and understanding cultural differences: Experiences from education in library and information studies.* Paper presented at the 64th IFLA general conference, Amsterdam (The Netherlands). Retrieved 2019, May 22, from eprints.rclis.org/7999/1/077-155e.htm.
- Marchand, M.D. (2010). *The Expanding role of public libraries as an interdepartmental and interagency resource.* CPM capstone paper.
- Miller, J. (2014). *A comparative study of public libraries in Edinburgh and Copenhagen and*

- Rankin, C. (2016). *Library services for the early years: policy, practice, and the politics of the age*. *Library Trends*, 65(1): 5-181.
- Schuler, T. (2009). *Crime and lifelong learning: IFLL thematic paper 5*. Retrieved 2019, April. 14, from <http://www.Amazon.com/Crime-Lifelong-Learning-Thematic-paper/dp/186201415>.
- Shrem, J. (2012). *Impact of public libraries on students and lifelong learners*. New York comprehensive center.
- Vincent, J. (2012). *The role of public libraries in social justice*. *Prometheus*, 30(3): 349 – 351.
- their potential for social capital creation. *Libri*, 64(4): 316-326.
- Naji, S. (2017). *An ethnographic case study of the role of public libraries in facilitating lifelong learning activities in the north of England*. *Doctoral dissertation*. The University of Huddersfield. Retrieved 2019, April. 5, from <http://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/34666>.
- Quinn, J. (1999). *Where need meets opportunity: youth development programs for early teens*. *The Future of Children When School Is Out*, 9(2): 96-116.

Evaluating the social security promotion model by Foundation of Iranian Public libraries

Shahnaz Mosayebzadeh¹ | Zohreh Mirhosseini² | Zahra Abazari³ | Nadjla Hariri⁴

1- Phd Student of Information Science and Knowledge Studies, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Iran shabnam_lib@yahoo.com

2- Associate Professor, Department of Information Science and Knowledge Studies, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Iran (corresponding author) zmirhosseini@yahoo.com

3- Associate Professor, Department of Information Science and Knowledge Studies, Islamic Azad University, North Tehran Branch, Iran abazari391@yahoo.com

4- Professor, Department of Information Science and Knowledge Studies, Islamic Azad University, Science and Research unit of Tehran, Iran nadjlahariri@gmail.com

Abstract

Objective: The purpose of this study was to present a model for promoting social security factors, according to the experts' views and test the fitness of the model by librarians 'views of Iranian public libraries Foundation through proper statistical indicators.

Method: The type of research was applied by purpose and the method used was analytical survey. The study population consisted of the managers of the Foundation of Iranian public libraries and the experts of its general administrations in provinces for them, the sample size was determined 428 people. The research tool was a questionnaire used by Mosayebzadeh, Mirhosseini, Abazari, Hariri (2019) which was confirmed by 50 experts in the field of Librarianship and social security using Delphi technique, which also confirms the validity of the questionnaire. Questionnaire reliability was calculated through Cronbach's alpha coefficient of 89%. Finally, the importance of effective factors was studied using structural equation modeling (SEM). Amos software was used to analyze the data.

Results: In final model, according to the head of libraries and experts 'views, the affecting factors consisted of 4 main factors: Social security and capital, Cultural and social activities, leisure time enrichment, promote reading which were confirmed by testing the above hypothesis and can have significant impact on Social security.

Conclusion: The results of this study showed that public libraries can take effective steps as social institutions to promote social security. The identified components and subcomponents of this study can be used by public library managers and practitioners as a planning tool to promote social security.

Keywords: Social security, Public libraries, Modeling, Librarians, Foundation of Iranian Public Libraries